

ПИТОМЕЦЬ А. В.,
асистент кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури
(Національний університет
«Одеська юридична академія»)
адвокат
(Національна асоціація
адвокатів України)

УДК 343.13

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРОВАВА ДІЯЛЬНІСТЬ АДВОКАТА ЯК ЗАХИСНИКА НА ДОСУДОВОМУ РОЗСЛІДУВАННІ

Стаття присвячена аналізу організаційно-правової діяльності адвоката як захисника на стадії досудового розслідування. Автором проаналізовано основні підходи в юридичній літературі та нормах законодавчих актів до визначення поняття «підозрюваного», а також визначено думки авторів щодо участі адвоката як захисника на стадії досудового розслідування. Автором досліджено думки різних авторів щодо права громадянина на захист на досудовому розслідуванні, а також обґрунтовано, що найбільш ефективним засобом забезпечення підозрюваному права на захист на досудовому розслідуванні є участь адвоката. На основі аналізу теоретичних даних і нормативно-правових актів запропоновано авторське визначення організаційно-правової діяльності адвоката як захисника на досудовому розслідуванні.

Ключові слова: досудове розслідування, організаційно-правова діяльність адвоката на досудовому розслідуванні, підзахисний, захисник.

Статья посвящена рассмотрению организационно-правовой деятельности адвоката на стадии досудебного расследования. Автором проанализированы основные подходы в юридической литературе и нормах законодательных актов к определению понятия «подозреваемый», а также определено мнение авторов относительно участия адвоката в качестве защитника на стадии досудебного расследования. Автором проведен анализ мнения авторов относительно права граждан на защиту на досудебном расследовании и обосновано, что наиболее эффективным способом обеспечения подозреваемому права на защиту является участие адвоката. На основании анализа теоретических данных и нормативно-правовых актов предложено авторское определение организационно-правовой деятельности адвоката в качестве защитника на досудебном расследовании.

Ключевые слова: досудебное расследование, организационно-правовая деятельность адвоката на досудебном расследовании, подозреваемый, защитник.

The article is devoted to the analysis of the organizational and legal activity of a lawyer as a defence attorney at the stage of pre-trial investigation. The author analyses the main approaches to the definition of “the suspect” concept in the legislative acts and the legal literature, as well as the authors’ views on the participation of a lawyer as a defence attorney at the stage of pre-trial investigation. The author analyses the opinions of various authors regarding a citizen’s right to defence at the stage of pre-trial investigation, and also substantiates that the most effective means of ensuring the suspect’s right to defence at the pre-trial investigation is the participation of a lawyer. On the basis of the analysis of theoretical data and normative legal acts, the author proposes a definition of a lawyer’s legal and organizational activity as a defender in the pre-trial investigation.

Key words: pre-trial investigation, legal and organizational activity of a lawyer at the pre-trial investigation, defendant, defence attorney.

Вступ. Відповідно до норм ст. 63 Конституції України підозрюваний, обвинувачений чи підсудний має право на захист [1]. Право на захист як одну із загальних засад кримінального провадження закріплено також нормами ст. 21 КПК України, відповідно до норм якої підозрюваний, обвинувачений, виправданий, засуджений має право на захист, яке полягає у наданні йому можливості надати усні або письмові пояснення з приводу підозри чи обвинувачення, право збирати і подавати докази, брати особисту участь у кримінальному провадженні, користуватися правовою допомогою захисника, а також реалізовувати інші процесуальні права, передбачені кримінальним процесуальним законодавством [2].

Отже, право на захист на досудовому розслідуванні – це конституційно закріплене право особи захищатися від пред’явленого їй звинувачення, відображеного в повідомленні про підозру у вчиненні кримінального правопорушення та обвинувальному акті, надавати докази та пояснення, які повністю спростовують або змінюють пред’явлені звинувачення [3, с. 67].

Проблематиці діяльності адвоката як захисника на досудовому розслідуванні присвячено значну кількість робіт таких вчених, як Т.М. Арзуманян, В.Б. Андрусак, Ю.П. Алєнін, Р.В. Баранік, С.І. Бекешко, Є.В. Бородин, В.В. Вапнярчук, О.П. Вашук, В.К. Волошина, І.В. Галюк, Р.Н. Гасанов, Ю.М. Грошевий, А.П. Гуляєв, В.Г. Даєв, І.Г. Каланча, О.В. Керевич, О.С. Кобліков, Є.Г. Коваленко, М.І. Леоненко, О.М. Ларін, Н.А. Матієнко, О.П. Мілевський, Н.М. Обрізан, І.М. Одинцова, О. Оніщук, Н.В. Пильгун, М.А. Погорецький, А.В. Столітній, В.А. Стремівський, Ю.Ю. Татаров, В.М. Тertiшнік, О.О. Торбас, І.Л. Трунов, І.О. Присяжнюк, О.І. Цимбал-Семенчук, Н.П. Черняк, І.В. Чурікова, Ю.К. Якимович та інші.

Однак по-перше, значну кількість робіт було написано в епоху до прийняття КПК України 2012 р., в якій мали місце інші вихідні моменти, а по-друге, мало розглядалися питання участі адвоката на досудовому розслідуванні. Зазначені особливості дозволяють визначити актуальність і важливість проблематики, що розглядається.

Мета наукової статті полягає у тому, щоб на основі аналізу вітчизняних і зарубіжних наукових, науково-публіцистичних джерел дослідити та визначити сутність, зміст, актуальні питання організаційно-правової діяльності адвоката як захисника на досудовому розслідуванні, а також визначення поняття «організаційно-правова діяльність адвоката як захисника на досудовому розслідуванні».

Згідно з нормами ст. 45 КПК України захисником є адвокат, який здійснює захист підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, а також особи, стосовно якої передбачається розгляд питання про видачу іноземній державі (екстрадицію). Також зазначено, що захисником не може бути адвокат, відомості про якого не внесені до ЄРАУ або стосовно якого у ЄРАУ містяться відомості про зупинення або припинення права на зайняття адвокатською діяльністю [2].

Так, згідно з чинним кримінальним процесуальним законодавством, визначення захисника охоплює лише адвокатів, що звісно значно покращило їх правове становище, надавши виключне право на правову допомогу. Цей факт викликав суспільний спротив спільноти юристів-підприємців. Питання про обмеження кола суб’єктів, які можуть виступати захисниками підозрюваного, обвинуваченого, засудженого чи виправданого є досить дискусійним.

Як зазначає І.М. Одинцова, право на захист на досудовому розслідуванні виникає після визнання особи підозрюваною, хоча мало б виникати з моменту занесення повідомлення про злочин до ЄРДР. На думку автора, коло осіб, які виконують функцію захисту, має бути більш широким і враховувати рішення Конституційного суду України у справі Ігоря Голованя від 30 вересня 2009 р. щодо офіційного тлумачення положень ст. 59 Конституції України, де вказувалось, що захисниками можуть бути також і інші фахівці у галузі права, щодо яких немає законних заперечень (підстав для відводу, вказаних у ст. 78 КПК України). Навіть більше, не слід допускати до виконання функції захисту (надавати статус адвоката взагалі чи захисника зокрема) тих фахівців у галузі права, які є представниками будь-якої гілки влади, законодавчу (включаючи депутатів), виконавчу (включаючи представників правоохоронних органів) та судову (включаючи осіб, які занесені до списку присяжних) [3, с. 70].

На думку інших авторів, на стадії досудового розслідування найефективнішим засобом забезпечення підозрюваному права на захист є саме участь захисника у кримінальному процесі. Захисник бере участь у кримінальному провадженні не тільки для того, щоб допомогти затриманим, підозрюваним у захисті їх правових інтересів, а й надати їм кваліфіковану юридичну допомогу, не допустити фальсифікації доказів, використання недозволених методів провадження слідства, а й для того, щоб виконати одну з функцій держави – захист законних прав і свобод своїх громадян, чим беззаперечно має володіти кожна правова держава [4, с. 186–187].

Таку думку підтримує і І.О. Цимбал-Семенчук, який пише: «Ні для кого не секрет, що через юридичну неграмотність, психологічне напруження та інші психотравмуючі фактори, пов'язані із затриманням, пред'явленням підозри, згадані особи не спроможні самі повністю реалізувати наданий їм законодавством комплекс прав та обов'язків. У такій ситуації виникає гостра потреба підтримки надійною людиною, захисником, який є незалежним від системи правоохоронних органів, і окрім надання юридичної допомоги, зможе розрадити, підтримати та забезпечити конфіденційність» [5, с. 147].

З нашої точки зору, закріплення такої норми в КПК України дає гарантію належного професійного захисту адвокатом як особою, яка має професійні навички у правовій сфері діяльності та зобов'язана зберігати у таємниці відомості, які стали їй відомі у зв'язку з виконанням функцій захисника. Проте, з іншого боку, цією нормою законодавець обмежує право особи на вільний вибір захисника у кримінальному провадженні лише колом адвокатів, що суперечить нормам ст. 59 Конституції України [1]. Однак, на наше глибоке переконання, законодавець вірно наділив саме адвоката зазначеним виключним правом, бо тільки останній зберігає адвокатську таємницю, має більший обсяг повноважень щодо отримання важливої інформації від інших осіб та у зв'язку з цим може надати найбільшу юридичну допомогу.

На підтвердження цього слід згадати, що у Висновку щодо КПК України від 10 травня 2012 р., наданого Генеральним Директоратом з питань прав людини та верховенства права, на основі оцінки експертів Л. Бахмайер-Вінтер, Д. МакБрайда, Е. Сванідзе норма, згідно з якою захисником не може бути незареєстрований адвокат, є першим кроком до врегулювання та забезпечення належного контролю діяльності захисників з боку професійної асоціації адвокатів, і з цієї точки зору її варто схвалювати [6].

Як визначає І.О. Цимбал-Семенчук, для суду участь саме адвоката як захисника у кримінальному судовому провадженні є кращою, адже судовій практиці відомі випадки порушення захисником закону під час судового розгляду, за таких обставин суд повинен винести окрему ухвалу щодо адвоката з метою їх усунення, а по відношенню до інших осіб цього зробити не в праві [5, с. 148].

У процесі розслідування злочину часто виникає ситуація, коли ще до притягнення особи як обвинуваченого зібрані слідчим фактичні дані вказують на певну особу як на передбачуваного винуватця злочину, тобто слідчий приходить лише до ймовірного висновку про вчинення злочину цією людиною. Повідомлення про підозру у такому разі засноване тільки на припущеннях, обґрунтованих в повному обсязі, суперечить нормам законодавства і ущемляє права людини, залученої правоохоронними органами у сферу кримінального провадження.

Однак водночас не притягнення зазначених осіб до відповідальності, незастосування до них заходів процесуального примусу, що забезпечують неухилення від правосуддя і збирання доказів, становить під загрозу виконання слідчим завдань щодо повного і швидкого розкриття злочину та притягнення винного до кримінальної відповідальності.

Таким чином, виникають протиріччя між завданнями органів розслідування і правами людини, залученої ними в кримінальний процес. Як відмічають С.П. Бекешко та Е.А. Матвієнко, необхідність усунення виникаючих в таких випадках протиріччя зумовлено введенням в процес тимчасової фігури «підозрюваного» [7, с. 6].

В юридичній літературі висловлювались різні точки зору щодо визначення підозрюваного у вчиненні злочину, а також порядку та умов появи даного суб'єкта у кримінальному

провадженні. Деякі автори стверджували, що всі особи, на яких падає підозра у скоєнні злочину, є підозрюваними у справі, навіть якщо даних про повідомлення про підозру не має [8, с. 22; с. 9, с. 55].

Однак подібна точка зору є неприйнятною, оскільки автори широкого тлумачення особи підозрюваного виходять з лінгвістичного сенсу слова «підозрюваний», а не процесуального його значення. У процесі розслідування злочину слідчим перевіряється безліч версій, тінь підозри падає на багатьох осіб, проте якщо всіх їх вважати підозрюваними в кримінальній справі, то це б ускладнило б сам процес розслідування і призвело б до чисельних прав особистості, необґрунтованого залучення до відповідальності.

Чинне законодавство не пішло шляхом широкого тлумачення поняття підозрюваного. Так, відповідно до норм ч. 1 ст. 42 КПК України підозрюваним є особа, якій у порядку, передбаченому ст. ст. 276-279 КПК України, повідомлено про підозру, особа, яка затримана за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, або особа, щодо якої складено повідомлення про підозру, однак його не вручено їй внаслідок невстановлення місцезнаходження особи, проте вжито заходів для вручення у спосіб, передбачений КПК України для вручення повідомлень [2]. Тобто першочерговими діями адвоката-захисника є перевірка дотримання норм чинного законодавства по відношенню до підозрюваного.

На думку І.М. Одинцової, безпосередньо право на захист полягає у вчиненні таких стратегічних і тактичних дій: конфіденційне побачення в СІЗО; встановлення фактів катування, фізичного та психічного тиску на підзахисного і оскарження цих дій; оскарження затримання особи; оскарження запобіжного заходу у виді тримання під вартою, його скасування або заміна на домашній арешт, заставу; побудова позиції та схеми захисту у справі (невинуватий; винуватий частково; винуватий повністю; позиція мовчання); побудова алібі; вирішення питання про зняття арешту з майна; заява різного роду клопотань; оскарження вчинення дій, спрямованих на запобігання конфіскації майна; оскарження до суду постанови про порушення справи; оскарження до апеляційного суду постанови про призначення експертизи; ознайомлення з експертизами, доповнення їх відповідними питаннями; участь у проведенні слідчих (розшукових) дій (допитів, одночасних допитів двох і більше осіб, пред'явленні для впізнання, слідчого експерименту, обшуку, тимчасового доступу, повідомлення про підозру – *доповн. автор.*); ознайомлення з матеріалами справ; надання доказів незаконних дій слідчого тощо [3, с. 180].

Вступ адвоката-захисника у кримінальне провадження на стадії досудового розслідування починається з першочергових організаційно-правових дій, до яких слід віднести підтвердження належним чином своїх повноважень.

Згідно з нормами ч. 1 ст. 50 КПК України повноваження адвоката захисника на участь у кримінальному провадженні підтверджуються: свідоцтвом на право зайняття адвокатською діяльністю; ордером, договором із захисником; у разі надання вторинної правової допомоги – відповідним дорученням органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги. Слід зазначити, що нормами ч. 2 ст. 50 КПК України встановлення будь-яких додаткових вимог, крім пред'явлення захисником документа, що посвідчує його особу, або умов для підтвердження повноважень захисника чи для його залучення до участі в кримінальному провадженні, не допускається [2].

З норм ч. 4 ст. 46 КПК України випливає, що з моменту вступу у справу на досудовому розслідуванні, надання слідчому, прокурору, слідчому судді вищезазначених документів, адвокат-захисник користується процесуальними правами підозрюваного, захист якого він здійснює, крім процесуальних прав, реалізація яких здійснюється безпосередньо підозрюваним, обвинуваченим і не може бути доручена захиснику (ч. 6 ст. 46 КПК України). Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх службові особи зобов'язані виконувати законні вимоги захисника (ч. 7 ст. 46 КПК України) [2].

Втручання в діяльність адвоката на досудовому розслідуванні як захисника або представника особи не допускається. Згідно з нормами ст. 397 КК України вчинення в будь-якій формі перешкод до здійснення правомірної діяльності захисника чи представника особи з

надання правової допомоги або порушення встановлених законом гарантій їх діяльності та професійної таємниці карається штрафом від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до трьох років. Ті самі дії, вчинені службовою особою з використанням свого службового становища, караються штрафом від трьохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до трьох років, із позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років [10].

З моменту допущення до участі у справі на стадії досудового розслідування захисник вправі бути присутнім під час повідомлення про підозру, причому в справах глухих, німих, сліпих і неповнолітніх його присутність є обов'язковою. Стаття 48 КПК передбачає, що захисник має право бути присутнім під час допитів підозрюваного, а також під час провадження інших слідчих (розшукових) дій, виконуваних з їх участю або за клопотанням підозрюваного чи його захисника.

При вступі у справу організаційно-правову діяльність на досудовому розслідуванні доцільно починати з конфіденційного побачення з підзахисним або з ознайомлення з документами, які містяться у справі з дозволу під візуальним контролем уповноваженої службової особи, але в умовах, що виключають можливість прослуховування чи підслуховування. Послідовність цих організаційно-правових дій на досудовому розслідуванні адвокат-захисник вирішує самостійно залежно від конкретних обставин справи.

Нормами п. 14 ч. 3 ст. 42 і ст. 221 КПК адвокату надано право ознайомлюватися з матеріалами досудового розслідування в порядку, передбаченому ст. 221 КПК України, та вимагати відкриття матеріалів згідно зі ст. 290 КПК України. Однак варто зауважити, що слідчий, прокурор мають право на обмеження адвокатом-захисником на ознайомлення із матеріалами про застосування заходів безпеки щодо осіб, які беруть участь у цій справі; із матеріалами, ознайомлення з якими, на думку слідчого, прокурора, на цій стадії кримінального провадження може зашкодити досудовому розслідуванню [2].

У зв'язку з цим доцільним є подання адвокатом-захисником клопотання про ознайомлення з матеріалами досудового розслідування безпосередньо при вступі у справу.

Після надання слідчим або прокурором доступу до матеріалів досудового розслідування адвокат має право ознайомитись з цими матеріалами. При цьому прокурор або слідчий (за дорученням прокурора) зобов'язаний надати доступ та можливість скопіювати або відобразити відповідним чином будь-які речові докази або їх частини, документи або копії з них тощо, якщо прокурор має намір використати відомості, що містяться у них, як докази у суді.

Згідно з нормами ч. 5 ст. 46 КПК України захисник має право на конфіденційне побачення без дозволу слідчого, прокурора, суду, а після першого допиту – право на такі ж побачення без обмеження кількості та тривалості.

До організаційно-правових дій адвоката-захисника під час першого конфіденційного побачення слід віднести встановлення:

- бібліографічних та інших даних про особу-клієнта (вік, сімейний та майновий стан, стан здоров'я, рід занять, наявність утриманців тощо);
- дані, які можуть бути використані як такі, що пом'якшують чи виключають кримінальну відповідальність підозрюваного;
- чи є дані (факти, відомості про факти, події, документи, докази тощо), які можуть бути використані для спростування підозри або пом'якшення чи виключення кримінальної відповідальності підозрюваного, та якими є джерела цих даних;
- чи існують докази, які з поважних причин можуть бути додані до справи або з поважних причин ні під час досудового розслідування;
- чи вручено підзахисному повідомлення про підозру. Чи зрозумів підзахисний її суть. У зв'язку з тим, що підозрюваний може знаходитись у пригніченому (шоковому) психологічному стані, бути необізнаним юридично, доцільним є у будь-якому разі роз'яснення

суті підозри та переконання адвокатом, що підзахисний зрозумів, у чому його підозрюють і які наслідки пред'явлення підозри можуть настати.

При вступі у справу адвокат-захисник має перевірити порядок дотримання норм кримінального законодавства. Зокрема, повідомлення про підозру обов'язково здійснюється у порядку, передбаченому нормами ст. 278 КПК України, а саме:

- письмове повідомлення про підозру вручається в день його складення слідчим або прокурором, а у разі неможливості такого вручення – у спосіб, передбачений КПК України для вручення повідомлень;
- письмове повідомлення про підозру затриманій особі вручається не пізніше двадцяти чотирьох годин з моменту її затримання;
- у разі якщо особі не вручено повідомлення про підозру після двадцяти чотирьох годин з моменту затримання, така особа підлягає негайному звільненню;
- дата та час повідомлення про підозру, правова кваліфікація кримінального правопорушення, у вчиненні якого підозрюється особа, із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність невідкладно вносяться слідчим, прокурором до ЄРДР.

Підставами для повідомлення про підозру відповідно до норм ст. 276 КПК України є:

- 1) затримання особи на місці вчинення кримінального правопорушення чи безпосередньо після його вчинення;
- 2) обрання до особи одного з передбачених КПК України запобіжних заходів;
- 3) наявності достатніх доказів для підозри особи у вчиненні кримінального правопорушення.

Проте пункт 2 є суперечливим, тому що незалежно від того, чи була особа затримана відповідно до пункту 1, за наявності достатніх доказів, відображених у пункті 3, слідчий (прокурор) повідомляє про підозру особу і тільки після цього ставить питання про обрання до особи одного з передбачених КПК України запобіжних заходів.

Особливості повідомлення про підозру окремій категорії осіб визначаються главою 37 КПК України. Відповідно до норм ст. 480 КПК України до окремої категорії осіб належать такі: народний депутат України; суддя, суддя Конституційного Суду України, а також присяжний на час виконання ним обов'язків у суді, Голова, заступник Голови, член Вищої ради правосуддя, Голова, заступник Голови, член Вищої кваліфікаційної комісії суддів України; кандидат у Президенти України; Уповноважений Верховної Ради України з прав людини; Голова, інший член Рахункової палати; депутат місцевої ради; адвокат; Генеральний прокурор, його заступник, прокурор Спеціалізованої антикорупційної прокуратури; Директор та працівники Національного антикорупційного бюро України; член Національного агентства з питань запобігання корупції [2].

До першочергових організаційно-правових дій на досудовому розслідуванні під час першого конфіденційного побачення слід також віднести з'ясування адвокатом-захисником позиції підзахисного щодо визнання вини, а також щодо фактичних обставин, покладених в основу підозри.

Також адвокат має з'ясувати, які процесуальні дії проводилися з підзахисним (допити підзахисного та зміст його показань; інші слідчі (розшукові) дії за його участю).

Крім того, адвокат має роз'яснити права підзахисному і з'ясувати, чи були випадки порушення його прав під час досудового розслідування. У разі наявності підстав для висновку про порушення прав підзахисного адвокат-захисник з'ясовує, яким чином це вплинуло (може вплинути) на процес доведення вини підзахисного та залежно від цього вирішити питання про оскарження дій (бездіяльності відповідних посадових осіб, органів), якими було порушено права підзахисного.

Адвокат-захисник має з'ясувати, чи користується (користувався) підзахисний допомогою іншого захисника; чи мали місце відмови підзахисного від попереднього захисника, якщо той брав участь у справі, та які дії були виконані цим захисником.

Також адвокат-захисник з'ясовує, чи було застосовано до підзахисного запобіжний захід, якщо так, то який саме, а також, які ризики було покладено в його основу.

Під час першого конфіденційного побачення адвокат-захисник визначає, чи буде доцільною відмова підзахисного від дачі показань із посиланням на ст. 63 Конституції України, відповідно до норм якої підзахисний не несе відповідальності за відмову давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом [1].

За результатами першого побачення з клієнтом, адвокат-захисник складає відповідний протокол, який у обов'язковому порядку долучається до матеріалів адвокатського дос'є.

Після проведення першого конфіденційного побачення адвокат-захисник з'ясовує у слідчого план проведення слідчих дій за участю підзахисного і узгодження графіку проведення таких дій.

Результатом першого етапу організаційно-правової діяльності адвоката-захисника на досудовому розслідуванні має стати вирішення таких питань: щодо звернення з клопотанням до місцевого суду, у межах територіальної юрисдикції якого здійснюється досудове розслідування, про зміну запобіжного заходу на більш м'який; про зібрання та подання слідчому (прокурору, слідчому судді) доказів; про подання клопотання слідчому (прокурору, слідчому судді) про проведення процесуальних дій; наявності підстав для відводів слідчому, прокурору; можливості застосування технічних засобів при проведенні процесуальних дій, в яких він братиме участь; оскарження рішень, дій чи бездіяльності слідчого або прокурора [11, с. 21]. Зазначені дії адвокат-захисник зобов'язаний попередньо повідомити, а краще узгодити з підзахисним.

На наступному етапі організаційно-правової діяльності адвоката-захисника на досудовому розслідуванні є:

- захист прав підозрюваного, затриманого на стадії досудового розслідування;
- визначення судової перспективи справи підзахисного; вироблення стратегії та тактики захисту,
- консультування підзахисного і його родичів з питань особливостей здійснення досудового розслідування;
- участь у слідчих та інших процесуальних діях: допитах, обшуках, оглядах, слідчих експериментах, пред'явленні осіб та речей для впізнання, освідчуванні особи, участь у здійсненні слідчим та/або прокурором у тимчасовому доступу до речей документів; участь у розгляді судом клопотання слідчого про обрання запобіжного заходу, арешту майна, участь у інших процесуальних діях;
- отримання пояснень від свідків та інших осіб;
- ініціювання та організація проведення незалежних експертиз;
- складання та подання відповідних клопотань і заяв;
- витребування довідок та інших документів для залучення до матеріалів кримінального провадження;
- оскарження ухвал слідчого судді під час досудового розслідування, у тому числі про обрання запобіжного заходу, арешту майна;
- подавати клопотання про зміну або скасування запобіжного заходу, арешту майна, а також інших дій та рішень слідчого, прокурора, слідчого-судді;
- захист інтересів бізнесу від незаконного втручання органу досудового розслідування в господарську діяльність;
- інші дії, передбачені кримінальним процесуальним законодавством.

Разом із підозрюваним адвокат-захисник має вирішити питання щодо надання за запитом прокурора доступу та можливості скопіювати або відобразити відповідним чином будь-які речові докази або їх частини, документи або копії з них, а також надати доступ до житла чи іншої нерухомості, що знаходяться у володінні або під контролем сторони захисту, якщо сторона захисту має намір використати відомості, що містяться у них, як докази у суді.

З урахуванням позиції та інтересів клієнта, змісту обов'язків адвоката-захисника на досудовому розслідуванні щодо використання засобів захисту, із метою забезпечення дотримання прав, свобод і законних інтересів підзахисного та з'ясування обставин, які спростовують підозру, пом'якшують або виключають кримінальну відповідальність підзахисного, адвокат-захисник має прийняти наступні рішення щодо:

– висловлення думки стосовно обсягу та порядку дослідження доказів;
– обсягу та змісту питань при допиті підзахисного, потерпілого, свідків;
– змісту та моменту подання клопотань щодо клопотань про проведення судових експертиз, повторного чи додаткового допиту потерпілого, свідків, дослідження документів, речових доказів; про об'єднання (виділення) справ; подання додаткових доказів.

Слід також звернути увагу на те, що адвокат-захисник має враховувати, що відповідно до норм ч. 1 ст. 468 КПК України у кримінальному провадженні можуть бути укладені такі види угод: 1) угода про примирення між потерпілим та підозрюваним чи обвинуваченим; 2) угода між прокурором та підозрюваним чи обвинуваченим про визнання винуватості.

За ініціативою як підозрюваного, так і потерпілого може бути укладено угоду про примирення. Домовленості стосовно угоди про примирення можуть проводитися самостійно потерпілим і підозрюваним чи обвинуваченим, захисником і представником або за допомогою іншої особи, погодженої сторонами кримінального провадження (крім слідчого, прокурора або судді). Угода про визнання винуватості може бути укладена за ініціативою прокурора або підозрюваного чи обвинуваченого.

Відповідно до норм ст. 53 КПК України здійснення захисту під час проведення окремої процесуальної дії не покладає на адвоката-захисника обов'язку надалі здійснювати захист на досудовому розслідуванні, а також на всьому кримінальному провадженні або на окремій його стадії.

Таким чином, вищенаведене дає змогу дійти висновку, що *організаційно-правова діяльність адвоката як захисника на досудовому розслідуванні є багатоаспектною діяльністю, яка виражається в захисті прав та охоронюваних законом інтересів підзахисного, наданні йому юридичної допомоги у кримінальному провадженні і має вирішальне значення.*

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 30 Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 63.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2013. № 9-10. 11-12. 13. Ст. 88.
3. Одінцова І.М. Право на захист на досудовому розслідуванні за новим КПК України. Право і суспільство. 2012. №5. С. 67–71.
4. Черняк Н.П. Повноваження захисника на стадії досудового розслідування в кримінальному процесі України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2016. Серія «Право». № 41.Т. 2. С. 185–189.
5. Цимбал-Семенчук О.І. Правовий статус захисника у кримінальному провадженні: національно-правове регулювання. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2013. Випуск 6. Т. 2. С. 146–149.
6. Висновок щодо Кримінального процесуального кодексу України від 10.05.2012 р., наданого Генеральним Директоратом з питань прав людини та верховенства права. URL: www.rada.gov.ua.
7. Бекешко С.И., Матиенко Н.А. Подозреваемый в советском уголовном процессе. Минск, 1969. 123 с.
8. Арзуманян Т.М. О фигуре подозреваемого. Социалистическая законность. 1956. N10. С. 21–24.
9. Кобликов А.С. Право на защиту на предварительном следствии. М., 1961. 131 с.
10. Кримінальний кодекс України: Кодекс від 05 квітня 2001 р. № 2341-III. Відомості Верховної Ради України. (Редакція станом на 18 грудня 2017 р.).
11. Дії захисника при затриманні особи за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення. К., 2013. 62 с.

